

עסקים המאבק על היצוא

(ראו עמ' 7)

אדם הרוצה להיות למליונר בארצות הברית יודע בדיוק מה עליו לעשות. עליו למכור שרכיני-עלילים (או עתונים) ברחוב. בר-רחוב עליו לקנות גרסאות ברזל ולמכרם במחיר כפול או משולש. אם ימשיך כך, מן הדין שיהפוך, תוך עשרים-שלושים שנה, לראשה של חברה בקלת שני תריסרי מפעלי-הענק.

זאת יודע כל אדם הקורא עתונים אמרי-קאיים. אולם בארץ-ישראל גזע המליונרים דל בהרבה. ברחוב גפוך המתכון הזה, למליון הראשון: עבוד כל ימי חייך. חסוך בכל הר-צאתיך. הפקד את הסכומות בבנק. קעבור עשר או עשרים שנה שא לאשה בתו של מר-ליונר.

הלצה זו מביעה דעה מסוימת, הרוחנת בדור הצעיר: אי אפשר להתעשר בארץ זו. בניגוד לאמריקה, שהיא ארץ האפשרויות הבלתי-מגובלות, הרי ישראל היא ארץ הא-אפשרויות הבלתי-מגובלות. גישה זו החלישה, לדעת אדם אחד, לפחות, את הויר-מה, שללה מן הויר הצעיר את כוח-ההמך החלוצי בכל שטחי הכלכלה והמשק.

האיש הסבור כך הוא גבר בן 45, בעל גוף מוצק ועיני כחלת, היושב במשרד בשדרות רוטשילד 6, תל-אביב. שמו של בנימין מאיר אינו ידוע לציבור הרחב. אולם הוא ידוע מאד לאנשים המעורבים בעסקי תעשייה ויצוא. כי שלושת האחים מאיר הם שלי-טיה של קיסרות כלכלית, מאיר, חברה להש-קעות בני-י. עסקיהם הגיעו בשנה האחרונה לשלושה מליון דולר, 6% מכלל היי-צוא הישראלי.

מאיר אינו איש-הלכה מקצועי, אינו נמנה על אלה אשר דעותיהם הכלכליות ממלאות את זמן הכנסתו ואת טורי העתונים. אולם יש להן בסיס מוצק מאד: הגסיון האישי של שלושה יצואים ישראליים שהתחילו מלא כלום, הסכו לבעלי מחזור של מיליונים.

היצוא - לכפר. סיפורם של האחים מאיר התחיל בפרשה טראגית. אביהם היה אדם אמרי, שעלה ארצה עם אשתו, שלושת בניו (בנימין, משה, מרדכי) ובתו טובה, ה-ביא עמו מסען גדול של ציגים, התיישב ביפו כסוחר עצים. בפרעות 1921 העלה את מתי-כניו באש. חברה הביטוח סרבה לשלם את הנוק.

ב-1930 נוספה טראגדיה גופנית למצוקה הכלכלית. האב חלה בסרטן, יצא לריפוי ל-יננה, אך הגיתונ לא הצליח והוא נפטר שם. כדי לכסות את ההוצאות חוסל כל רכוש ה-משפחה, נמכרו המגרשים בשלום מאיר הוריש לבניו. בנימין, שלמד הנדסה אורחית בפראג, חזר ארצה, הצטרף לשני אחיו ה-צעירים, להטות שכם למלחמת הקיום.

ילדותם כבנים למשפחה בורגנית, החינוך שקבלו בגימנסיה הרצליה, לא הכשירם ל-מאבק היומיומי. אחד מידידי המשפחה, מני-הל חברה פיקא, שהכיר את אביהם, שהיה אחד הפעילים של הקהילה הצעירה של תל-אביב, הציע להם לנטוש את העיר, להתישב במושב. חשדה בשם פרדס-חנה.

לא התביישו... תמורת השקעה של 300 לירות והתחייבות על 500 לירות נוספות,

קיבלו שטח של 25 דונם, רפת עזובה. הם הטעינו את הריטיהם הכבדים שהועברו מתל-אביב אל קירות הרפת, הפכו את המקום לברי-תם החדש.

נוכר מאיר: היינו יוצאים בוקר בוקר עם הטוריות, מחפשים עבודה בפרדסים ובשדות הסמוכים. כי מהכנסות משקנו לא יכולנו להתקיים. עובדי המושבה לא ראו בעין יפה את הבאים החדשים. בעיניהם לא היו הא-חים מאיר אלא בורגנים שבאו לדחוק את רגלי הפועלים המקומיים.

עצם גישתם של האחים לעבודה הרגיזה את אנשי המקום: שלושת הבחורים נהגו כאילו החליטו להתעשר בתקופה הקצרה ביותר - ויהי מה. הם היו עובדים קשה מאחרים, מתחילים בשעה מוקדמת מהם ומ-סיימים במאוחר יותר.

איבת המקומיים לא הצטמצמה במלים; הם עברו גם למעשים. יום אחד, כשבנימין הכין צלחות להשקאה בפרדס, פתח אחד הפוע-לים את הברו והשקה את התעלות שחפר. זרם המים, שגבר במידה עצומה, עבר על גדות התעלה, הרס את עבודתו של בנימין. לא התביישו, נוהג עתה איש העסקים ל-ספר בהנאה, בהודמנות הראשונה פתחתי את ברו השקאה של הפועל השני. חמור במקום טוריה. אותה תקופה היה

בדורגן מרדכי מאיר, 1928
בזוא קאים בנק

משתכר פועל פשוט 200 מיל ביום; שכרו של שרברב (שעבד בקבלנות) היה 400 מיל. האחים החליטו להיות שרברבים. משה היה מסתובב ליד הפועלים המומחים, חוור ומר-אר לאחיו כיצד עושים את המלאכה. בסוף השבוע מדה הקבלן את אורך הצנורות ש-הונחו, פתח את ברו המים לבדוק אם החי-

האחים משה, בנימין ומרדכי מאיר
למעט האמת - גם אנחנו

תוך זמן קצר הקימו מפעלי גפרורים גם במצרים וקפריסין. מלבד מחיר המכונות קיבלו אחוזים מהכנסות המפעלים, עבוד שמוש בפנסים. עם רחתיהם פנו לענף חדש, אשר אף הוא סבל מחוסר יבוא: סקסטיל. כיום מבוססים רוב עסקיהם על ענף זה. **ליצור להבטיח חומרי גלם?** סוף המלחמה העמיד את ענף הסקסטיל בארץ ב-מצב קשה. העבודה להספקת השוק המקומי גם לא משכה את מאיר במיוחד. בשביל הארץ, חשב, מייצרים במטרים. בשביל חוץ-לארץ, בקילומטרים. הוא החליט ליצור בקילומטרים. משה יצא לאירופה לחפש קי-נים, לארגן יצוא בממדים ממשיים. תוך זמן קצר, הצליח להפיץ את הוצאת הישראלית בכל מדינות אירופה.

עתה מהוה משרד החברה בציריך מרכז הכובד שלה. משה, הגאון המסחרי של ה-משפחה, כפי שאחיו מכנים אותו, הפך דמות ידועה במסחר האירופי, מבצע עסקים של מאות אלפי דולרים. בנימין הוא הגאון הרציני; תפקידו להגות את הרעיונות ה-חדשים, להתח את קוי הפעולה הכלליים של החברה. תמיד ביכרתי עיון והתעמקות. גם כשהיינו בגמנסיה התמסרתי לספר ו-הי-שארתי את הלהטים הספורטאים למשה ולמוטקה, הוא מספר *.

עד הקמת המדינה היו עסקיה של החברה פשוטים בתכלית. הארץ הייתה חברה בגוש השטרלינג, לא היתה דאגה להשגת דביוס לחידוש מלאי חומרי הגלם. אולם עם קום ה-מדינה עמדה החברה בפני אותה בעיה שעמ-דה בבני שאר המפעלים: כיצד להבטיח חומרי גלם?

תשובת מאיר היתה: הגברת היצוא. למ-רות שהיה בהרבה יותר קל (ומשתלם ברח-ים מידיים בלירות ישראליות) ליצור למען השוק המקומי, החליטה החברה כי כדאי יותר למכור תמורת דביוס. לפי חוקי הפיקוח על המסבוע הזר, היתה נכנסת כל תמורת המכירות בחוץ-לארץ ל-אוצר והחברה היתה צריכה לבקש שקצבת ד-ביוס בכל פעם שרצתה לייבא חומרים. כדי למנוע איהבנות הגישו האחים מאיר למשרד הממשלה שני ספרים בעת ובעונה אחת: בקשה לייצוא סחורה, בקשת רשיון ליבוא חומרים ומכונות. כך הבטיחו לעצמם את ה-הנאה מייצואם.

האימפריה הישראלית. אולם לסחר החוץ הישראלי אין תקלות וקשים בלבד. יש לו מעלות לא מעטות - ואותן למדו ה-אחים מאיר לנצל. נכס ראשון במעלה היא הפנורה היהודית בעולם. האימפריה הישראלית. ל-משל: יהודי אמריקה. כל זמן שמבקשים מהם גדבות או תרומות, לבם עלול להתמלא רח-מים והם יתרמו בלא חשבון. אולם ברגע ש-ישראלי פונה אליהם בהצעת עסקים הופכים הם אנשי ביוזם קרים. הם לא ישלמו בעד סחורה ישראלית סנט אחד יותר מאשר בעד אותה סחורה, אם תוצע להם, למשל, על ידי אנגליה.

הכלכלנים בארץ, סבור מאיר, אינם יודעים להעריך זאת. עצם נכונותו של הסוחר יהודי די באמריקה, צרפת, או הודו לקנות מישראל באותם התנאים שהוא קונה מאנגליה הוא הישג גדול לסוחר הישראלי. כי אנגליה רכי-

בורים נעשו כראוי. היצירות דלפו לכל ה-אורך: האחים הטיירונים שכחו לשים חוטי פשתן בחיבורים. בשבוע השני כבר הרחיבו 700 מיל ליום ונותני העבודה במושבה ידעו כי האחים מאיר מומחים לכל עבודות שרברבות. היתה זאת ראשה גאותם הכלכלית.

הם חדלו להיות פועלים פשוטים, קיבלו לידיהם עבודות קבלנות בנסיעת פרדסים ועיבודם מיד פיקא ומשקיעים אנגליים. ח-דלנו לצאת עם טוריות על השכם, הם מספ-רים, התחלנו לצאת רכובים על חמור. ערב אחד, בפגישה עם איכרים מקומיים, שהתלבטו כיצד להשיג את סכומי המזומן-נים הקטנים הדרושים להם, הציע מרדכי ה-צעיר: מדוע לא נקים בנק משלנו?

כך נכנסה משפחת מאיר לחיי הפיננסים. 20 איכרים השקיעו 5 לירות כל אחד, יסדו את קופת מלוה חקלאי. מוטקה מאיר מונה מני-הל הבנק, ניהל את העסקים אחרי עזרת ה-עבודה שלו, תמורת שבע לירות לחודש.

ההצלחה: שני בחורים. האחים בנו בית גדול, היו בין הראשונים במושבה שרכי-שו מכוניות פרטיות, קנו את בית המלון המקומי. קריירתם של התושבים גברה, אך הדבר לא השפיע: האחים המשיכו לשגשג. אבל לא תמיד הסתיימה יומתם בהצלחה. בשנת 1938 החליטו להקים שיכון של 100 בתים, תל-שלום, להנצחת זכרו של אביהם. תמורת 265 לירות התחייבו למסור זירה בת-שני חדרים ושני דונמים אדמה. עליה במחיר רוי חומרי הבנין, שבאה עם פרוץ מלחמת העולם, בלעה את כל רוחיהם של השניים האחרונות (15,000 לא"י), הכניסתם לחובות. הם החליטו כי לא כדאי להם להשאר עוד במושבה. הם מכרו את ביתם, ייממו את בני-ית השיכון, חזרו לתל-אביב. עתה חיפשו האחים הצלחה בשה אחר: התעשייה.

ההצלחה באה אליהם בצורת המלצה של מנהל מחלקת התעשייה של הסוכנות, נחום תשבי, שהציע להם להתעניין בשני בחורים (חימאי ומהנדס) שהמציאו שיטה לייצר גפ-רורי שעה. אותה תקופה שרר מחסור חמור בגפרורים בכל המרחב, בגלל קשיי יבוא עצים. האחים החליטו לייצר גפרורי שעה.

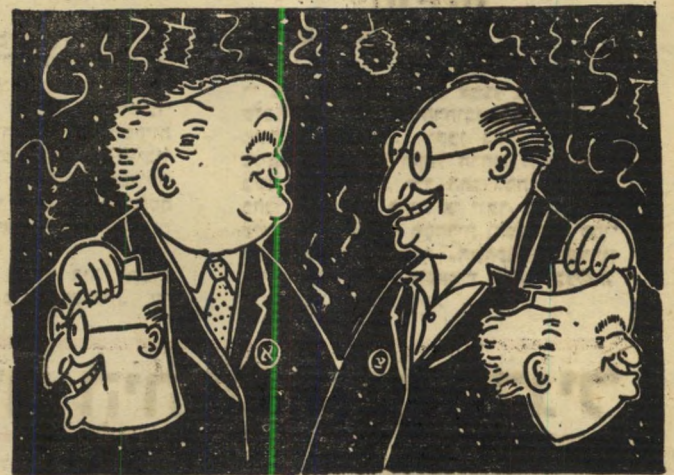
היצוא למרחב. בית החרושת הקטן, דונגית, שהקימו בירושלים, היה הצלחה מר-דית. ליתר דיוק: התוצרת היתה הצלחה, המפעל צלע במקצת, המכונות לא התאימו לצרכי ייצור מוגבר.

שם הגפרורים הארצישראלים הגיע גם לשי-אר ארצות המרחב שסבלו מחוסר גפרורים. בפגישה עם צ'ארלס כיהאני, אחד העשירים המפורסמים של הלבנון, הצליח משה להגיע לידו הסכם לפיו יקימו האחים מאיר ודודם אחים שכטר שהתאגדו בחברת פלמה. מפע-לים דומים לדונגית בבירות ובגבדו. אולם הם ידעו כי המכונות שלהם אינן מסוגלות לעבד-דה רצינית, פעליהם למצוא אדם שיוכל לשכ-ללן, להתאימן לעבודה יעילה.

הם מצאו אדם כזה: תיאודור הוסמן, מ-הנדס יליד ברלין. שהבטיח לתת להם מכר-נה. שתעבוד כמו שעון שוייצרי. תמורת 100 ביקש 900 לא"י. הסכום נראה אמנם גבוה, אך האחים שילמו והמהנדס עמד בדיובור: המכונה שתכנן להם היתה מסוגלת לעבוד ביעילות ולספק תוצרת ניכרת. הם מסרו את התוכניות לבתי מלאכה שונים (לכל אחד חלק אחר, מבלי להסביר להם על מה הם עובדים), שכרו בית מלאכה משלהם, שם ה-כיבו את החלקים.

* שנשא בינתיים, את אחותם טובה.

דוש - כדור

לא כל יום פורים

* שני האחים היו אלגבי, מוטקה קנים הטור, קבוצה